

NOVAS PENZOL

Número 13 - Febreiro de 2016

MANUEL MARÍA: O POETA DA NAZÓN

Manuel María Fernández Teixeira (1929-2004) foi poeta antes que nada, poeta da nazón galega polo seu inquebrantábel compromiso coa Terra. Foi poeta prolífico que aportou unha contribución esencial á poesía galega do século XX, inaugurando a 'Escola da Tebra' co seu poemario *Muiñeiro de brétemas* (1950). A súa obra abrangue unha ampla temática, dende o intimismo á denuncia social e política.

Asemade a súa obra non se limita á poesía, pois todos os xéneros literarios lle son válidos para expresarse e útiles para o compromiso: a narrativa, o teatro, o ensaio, o xénero xornalístico, ...

O seu compromiso foi sempre actual e acertou a ver a importancia de novas formas de comunicación para chegar ao público e, nese senso, serve de exemplo a súa colaboración cos movementos da música protesta, como 'Voces ceibes'.

Participou de maneira moi dinámica na actividade cultural, establecendo relacións tanto con membros da Xeración Nós, coma Otero Pedraio, coma cos das xeracións posteriores coma Ánxel Fole, Cunqueiro, Novoneyra, Pura Vázquez, Ferrín, etc.

Tamén o seu compromiso o levou a participar activamente na política. Militante da UPG na clandestinidade, foi candidato do BNG en distintas convocatorias electorais.

A Real Academia Galega acordou dedicarlle o Día das Letras Galegas do ano 2016.

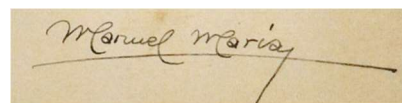
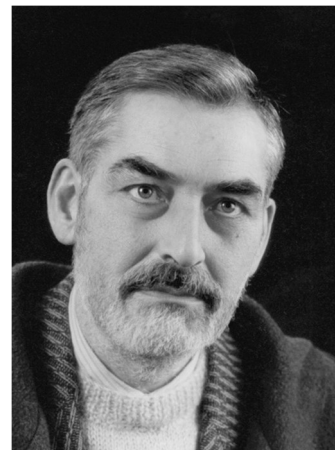
Con este número de Novas Penzol sumámonos ao recoñecemento da persoa de Manuel María e da súa obra e damos a coñecer os fondos que del e sobre el dispón a Biblioteca e o Arquivo Penzol e a Biblioteca e o Arquivo Fernández del Riego.

Agradezo a colaboración do persoal da Fundación Penzol na elaboración deste boletín.

Saúdos cordiais

Silvestre Gómez Xurxo

Responsábel de Novas Penzol

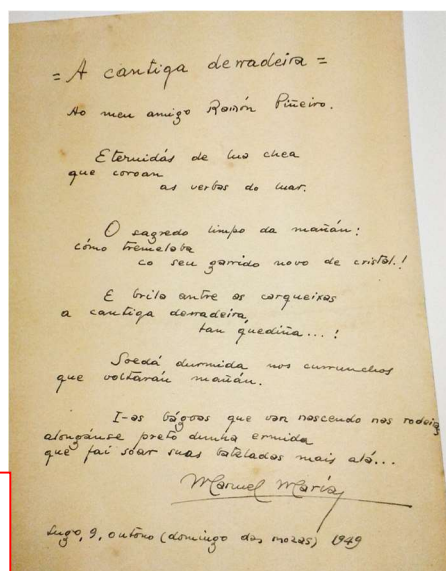

Nota biográfica de Manuel María

Manuel María Fernández Teixeiro nace en Outeiro de Rei o 6 de outubro de 1929 nunha familia labrega tradicional e relixiosa.

De neno acode á escola de Outeiro de Rei e prepara cun mestre de Rábade o ingreso no instituto. No curso 1942-43 inicia o bacharelato no Instituto Masculino de Lugo e antes de rematar ese curso morre seu pai. Entón faise cargo da súa educación un seu tío, crego e profesor de Filosofía no Instituto Femenino de Lugo e posuidor dunha boa biblioteca para proveito do seu sobriño. Cursa o bacharelato como interno na Academia Galicia dos maristas e no curso 1947-48 remátao, xa de volta no instituto. No 1951 matricúlase por libre en Filosofía e Letras na Universidade de Santiago, mais remata facendo Dereito por desexo do seu tío. E este será o seu campo profesional, no que exerce como Procurador dos tribunais, en Monforte de Lemos.

A súa preocupación pola literatura comezou de rapaz e móvese dende moi novo nos círculos literarios. En Lugo entabla amizade con Uxío Novoneyra e é convidado por Pimentel á tertulia do café Méndez Núñez, onde trata a persoas tan relevantes como Fernández de la Vega, Ánxel Fole, Álvaro Cunqueiro, Carballo Calero e Iglesia Alvariño. Nesta época publica os seus primeiros poemas na revista de poesía Xistral (1949), fundada por Luís Pimentel.

Orixinal do poema *A cantiga derradeira* publicado na revista Xistral e dedicado a Ramón Piñeiro

Fai o servizo militar en Parga e Santiago (1952), onde coincide de novo con Novoneyra. En Santiago trata a Otero Pedrayo e Maside, que teñen unha grande influencia na súa formación intelectual e coñece a Borobó, Piñeiro, García-Sabell, Pura Vázquez, Xosé Manuel Beiras, Méndez Ferrín, etc.

En 1959 casa con Saleta Goi e pouco despois instálanse en Monforte de Lemos, onde exerce a profesión de Procurador e un labor cultural intenso. Alí abren a librería Xistral en 1970, que se converte nun foco cultural. Dende a publicación dos seus primeiros poemas en 1949, Manuel María mantivo unha produción literaria constante, converténdose nun escritor moi prolífico e de obra moi variada, pois ademais da poesía, escribe narrativa, teatro, ensaio, artigos para xornais e revistas, literatura infantil e mesmo algún guión cinematográfico.

O compromiso cultural e político con Galicia está presente de maneira permanente na súa obra e colle unha nova dimensión coa aparición dos cantautores de Voces Ceibes e grupos coma Fuxan os Ventos, converténdose Manuel María nun dos autores máis musicados.

Mantivo actividade política na clandestinidade durante o franquismo como membro da UPG e da Fronte Cultural da ANPG. E, chegada a democracia, foi candidato ao Senado en 1977 pola provincia de Lugo na lista do BN-PG. No 1979, nas primeiras eleccións municipais, foi elixido concelleiro polo BNG no Concello de Monforte. E no 1999 preséntase tamén na lista do BNG, ás eleccións europeas.

En 2003 ingresa na Real Academia Galega co discurso *A Terra Chá: poesía e paisaxe*.

Entre os premios e galardóns dos que foi merecente figuran o “Premio Castelao de Poesía do Centro Galego de Bos Aires”, “Celanova, casa dos poetas”, o “Pedrón de Ouro”. A súa figura foi recoñecida con diversas homenaxes e son varias as vilas e cidades de Galicia que lle puxeron o seu nome a unha rúa.

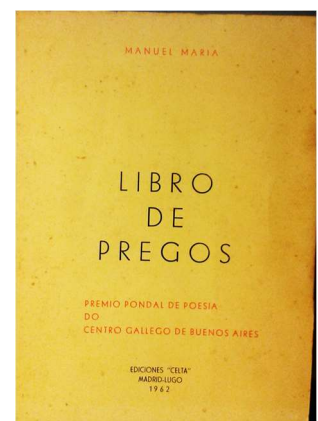
En 1998, Manuel María e Saleta trasladan a súa residencia á Coruña, cidade na que falece en 2004.

En 2013 inaugurouse en Outeiro de Rei a *Casa-Museo Manuel María*, onde se garda o seu legado e onde reside a sede da *Fundación Manuel María*.

En 2015 a Real Academia Galega decidiu dedicarlle a Manuel María Fernández Teixeiro o *Día das Letras Galegas de 2016*.

BIBLIOTECA PENZOL E BIBLIOTECA FERNÁNDEZ DEL RIEGO
MANUEL MARIA, AUTOR
 monografías

- Muiñeiro de brétemas** / Manoel María ; prólogo de Angel Johan ; ilustración de Rafael Alonso. Pontevedra, 1950 (Torres). Sign.: C-5/5.
- Contos en cuarto crecente**. Lugo : Celta, 1952. Sign.: C-247/11. Dedic. autógr. do autor a Ramón Otero Pedrayo.
- Poema a Compostela** . [S.l. : s.n.], imp. 1952.
 Sign.: C-8/20. Dedic. autógr. do autor. Exemp. nº 13
- Advento**. Buenos Aires : Ediciones Galicia del Centro Gallego de Buenos Aires, imp. 1954. Sign.: 21/50.
 Dedic. autógr. do autor.
- Terra Chá : poemas** . Lugo : Celta, 1954.
 Sign.: C-146/33. Dedic. autógr. do autor.
- Libro de cantigas pra Mary Romay** / Manuel María, da Terra Chá, xograr. Lugo : 1955 (Imprenta Andrade). Sign.: FR-80/91(4). Dedic. autógr. do autor.
 Exemp. n. 4
- Poemas**. A Coruña : Atlántida, 1955. Sign.: FR-66/275.
- Carta a Federico García Lorca**. Madrid : [s.n.], 1958.
 Sign.: FR-71/65(6). Sinatura do autor. Exempr. n. 16.
- Documentos personaes** . Lugo : Celta, 1958. Sign.: C-2/3.
- Otero Pedrayo, gran galego** / por Manuel María.
 En *Ramón Otero Pedrayo : a súa vida e a súa obra: homaxe da Galicia Universal*. Caracas : Centro Galego, 1958 ; p. 38-40. Sign.: 39/60.
- Auto do labrego**. Porto , [19--?] (Escola Tipográfica da Oficina de Sao José). Sign.: C-396/13. Dedic. autógr. do autor.
- Sermón para decir en cualquier tiempo**. Bilbao : Alrededor de la Mesa, 1960. Sign.: C-143/12. Exemp. carece de portada
- Sermón para decir en cualquier tiempo**. Bilbao : Alrededor de la Mesa, 1960. Sign.: FR-79/52(2). Dedic. autógr. do autor
- Contos en cuarto crecente e outras prosas**. 2ª ed., corr. e aum. Madrid ; Lugo : Celta, 1962. Sign.: 19/88.
- Libro de pregos** . Lugo : Celta, 1962. Sign.: C-82/5.
- As Augas van caudales** . D.L. 1963 (Vigo : Faro de Vigo). Sign.: C-27/54.
- Mar maior**. Vigo : Galaxia, 1963. Sign.: 39/157.
- Notas en col da poesía de Fermín Bouza-Brey** .
 A Coruña : Real Academia Gallega, [196-?] Sign.: C-248/9.
 Dedic. autógr. do autor
- Os Alugados**. Vigo : Grial, 1966 ; p. 429-446 ; separata. Sign.: C-143/24.
- Raimon : poeta do noso tempo** .Vigo : Grial, [1967?]; p. 463-478 ; separata.
 Sign.:C-162/19.
- Terra Chá** / Manuel María ; prólogo de Anxel Fole. 2ª ed.. Lugo : Círculo de las Artes, D.L. 1967. Sign.: 18/43.
- Proba documental** . Monforte de Lemos : Xistral, 1968. Sign.: C-323/18.
- Barriga verde : farsa pra bonecos**. Vigo : Castrelos, 1968. Sign.: FR-71/165.
- Noticia da vida e poesía de Xosé Crecente Vega**. Coimbra : Faculdade de Letras da Universidade de Coimbra, 1968. Sign.: FR-68/70. Dedic. autógr. do autor.
- Pequenas e intranscendentes Meditaciós encol do futuro da Poesia Galega** /Manuel María. En *O Porvir da Lingua Galega*. Lugo : Círculo de las Artes, Instituto de Estudios, 1968 ; p. 49-54. Sign.: 18/54.
- Antología poética = Escolma poética** / Manuel María ; estudio, selección e versión de Basilio Losada Castro. Madrid : Rialp, D.L. 1969. Sign.: 19/191.

- Versos pra cantar en feiras e romaxes** / Manuel María ; ilustracións: Luis Seoane. Montevideo : Patronato da Cultura Galega, imp. 1969. Sign.: C-325/20.
- Versos pra un país de minifundios** / Manuel María ; prólogo de X.L. Méndez Ferrín. Buenos Aires : Nos, 1969. Sign.: C-132/43. Dedic. autógr. do autor.
- Canción de amor á muller galega** : poema premiado co primeiro accesit do Premio Rosalía / por Manuel María. En *Xogos froraes do idioma galego en Buenos Aires : agosto de 1968*. Buenos Aires, Nos, 1969 ; p. 107-110. Sign.: 28/226
- Auto do mariñeiro : brevíssima farsa dramática en tres tempos** . Monforte de Lemos : Xistral, 1970. Sign.: C-191/8.
- Barriga verde** . 2ª ed. Vigo : Castrelos, 1970. Sign.: C-474/44.
- Canciós do lusco ó fusco** . Monforte de Lemos : Xistral, 1970. Sign.: C-323/14.
- Remol** . Buenos Aires : Nós, [ca. 1970]. Sign.: 20/559.
- O Xornaleiro e sete testemuñas mais** . Buenos Aires : Ediciones Galicia del Centro Gallego de Buenos Aires, Instituto Argentino de Cultura Gallega, imp. 1971. Sign.: 20/543.
- Bando = Bando** / Manuel María . En *Poetas gallegos de postguerra* / edición de Basilio Losada. Barcelona : Llibres de Sinera, 1971; p. 86-87. **Carta ao director dun banco = Carta al director de un banco** / Manuel María ; p. 88-89. **Verbas a un irmao = Palabras a un hermano** / Manuel María; p. 90-91. **Falan unhos campesiños aos que lles espropiaron as terras = Hablan unos campesinos a quienes les expropiaron las tierras** / Manuel María ; p. 92-93. Sign.: 38/57
- Noventa e nove poemas (1950-1970)** . Porto : Razão Actual, imp. 1972. Sign.: 26/178.
- Odas nun tempo de paz e de ledicia = Odes num tempo de paz e de alegría** . Porto : Razão Actual, 1972. Sign.: C-466/25.
- Os Soños na gaiola : (Versos pra nenos)** . 2ª ed. Lugo : Celta, D.L. 1972. Sign.: 28/140.

- Terra Chá** / Manuel María ; ilustracións: Isaac Díaz Pardo; prólogo de Anxel Fole. 3ª ed. Lugo : Celta, D.L. 1972. Sign.: 26/113.
- Lembranza de Alexandre Boveda** / Manuel María. En *Vida, paixón e morte de Alexandre Bóveda* / Xerardo Alvarez Gallego. Buenos Aires : Edicións "Nos", 1972; p. 262. Sign.: 21/71.
- Aldrax contra á xistra** . 1ª ed. Xenevra : Roi Xordo, 1973. Sign.: C-395/19.
- Informe pra axudar a alcender unha cerilla** / Manuel María ; ilustración da cuberta, Luis Seoane. Montevideo : Patronato da Cultura Galega, imp. 1973. Sign.: C-327/14.
- Kricói, Fanói e Don Lobonís** . Vigo : Castrelos, 1973. Sign.: 20/285.
- Labrego** / Manuel María. En *Xan labrego : antoloxía*. Vigo. Castrelos, 1974 . p. 47-48. Sign.: 20/289.
- Cantos rodados pra alleados e colonizados** . Monforte de Lemos : Xistral, D.L. 1976. Sign.: 26/267.
- Poemas ó outono** . Monforte de Lemos : Xistral, 1976. Sign.: C-117/35.
- O Libro das baldas** . Santiago de Compostela : Follas Novas, 1978. Sign.: C-117/36.
- As Rúas do vento ceibe** : (Versos pra nenos). A Coruña : Xistral, 1978. Sign.: 28/104.
- Terra Chá** / Manuel María ; ilustracións: Isaac Díaz Pardo. 4ª ed. Lugo : Celta, 1980. Sign.: 26/114.
- Berenguela : aventuras e desventuras dunha espiña de toxo** . 2ª ed. Santiago : Xistral, D.L. 1981. Sign.: C-466/1.

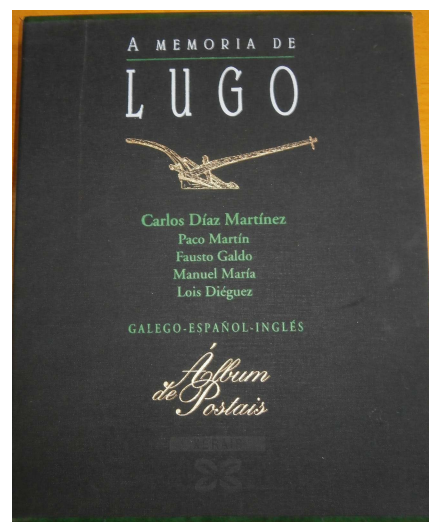
- Escolma de poetas de Outeiro de Rei** / Selección de Manuel María. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, D.L. 1982. Sign.: 43/39.
- Versos do lume e o vaga-lume** / Manuel María ; portada e ilustracións Joám Guisán Seixas. Ourense : Galiza Editora, 1982. Sign.: MRL-C-1/4.
- Chamei, de xeito pesado e insistente** / Manuel María. En *O Galego é o noso único idioma, súa represión : 17 de maio, Día das Letras Galegas*. S.I. : Federación de Asociacións Culturais Galegas, D.L. 1982; p. 10. Sign.: C-335/10.
- Cantigueiro de Orcellón** / E. A. Reque Varela ; ilustracións : Felipe Senén. 1ª ed. O Carballiño : Avantar, 1984. Sign.: 34/151.
- Berengela izeneko Otarantza baten ibilketak eta biribilketak ; Maiatza zorabiatuaren pastorala** . San Sebastián : Eusko Jaurlaritz, 1985. Sign.: 28/154.

- Os petos de ánimas** / Manuel María. En *Os petos de ánimas en Ourense* : catálogo da exposición fotográfica / presentación, Manuel Menor Currás ; limiar, Xaquín Lorenzo Fernández ; fotografías de José Félix Romero de Ibarra] . Sada : Edicións do Castro, imp. 1985 ; p. 27-28. Sign.: 33/196.
- Oráculos para cavalinhos-do-demo** . Ourense : Caixa Ourense, D.L. 1986. Sign.: 35/118.
- Ritual pra unha tribu capital de concello** / Manuel María ; prólogo Xosé Estévez ; capa e ilustracións Felipe-Senén. Ourense : Follas Secas, 1986. Sign.: FR-86/211.
- A Xosé María Díaz Castro** / Manuel María. En *Homenaxe a Xosé Mª Díaz Castro*. Guitiriz : Asociación Cultural Xermolos, 1987 ; p. 175. Sign.: 38/101. **Poemas de Xosé María Díaz Castro non recollidos en libro** / Manuel María. En *Homenaxe a Xosé Mª Díaz Castro*. P. 70-71.
- A Oratoria de Don Ramón Otero Pedraio** / Manuel María. En *A sombra imensa de Otero Pedraio* / coordinan Cesáreo Sánchez, Fernando Cuñarro, Xan Carballa; colaboran Lino Braxe ... e al. Vigo : A Nosa Terra, imp. 1987. Nosa terra. Extra, n.8; p. 20-21. Sign.: C-393/8.
- Sonetos ao Val de Quiroga**. Madrid, 1988 (PAR). Sign.: FR-81/103.
- Celso Emilio Ferreiro : común temos a patria** / coordinan, Xan Carballa, Fernando Cuñarro, Cesáreo Sánchez ; colaboran, Manuel María ... et al.. Vigo : A Nosa Terra, 1989. Sign.: C-393/10.
- O meu Celso Emilio Ferreiro** / Manuel María. En *Celso Emilio Ferreiro: común temos a patria* / coordinan, Xan Carballa, Fernando Cuñarro, Cesáreo Sánchez; colaboran, Manuel María ... et al. Vigo : No Nosa Terra, 1989. Nosa terra. A nosa cultura, n. 11 (1989) ; p. 4-6.
- Andando a Terra** : Artigos periodísticos publicados en A Nosa Terra / Manuel Hortas Vilanova ; escolma ao coidado de Miguel A. Mato Fondo e Mª Pilar García Negro. Vigo : A Nosa Terra, D.L. 1990. Sign.: 22/28.
- Conversas con Manuel María** / Xosé M. del Caño. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, D.L. 1990. Sign.: 45/50.
- Os Soños na gaiola** / Manuel María ; ilustracións : Xaquín Marín. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, D.L. 1990. Sign.: 47/349.

- Ao regato do Cepelo** / Manuel María. En *Festival da Poesía (10º. 1990. Salvaterra de Miño)*. Escolma poética : X Festival da Poesía, Salvaterra de Miño, setembro 1990. Pontevedra: Sociedade Cultural e Deportiva Condado, 1990 ; p. 19. Sign.: 54/18. **Ode ao viño** / Manuel María. En *Festival da Poesía (10º. 1990. Salvaterra de Miño)*, p. 19.
- Compendio de orballos e incertezas**. Santiago de Compostela : Compostela, D.L. 1991. Sign.: 27/5.
- Muiñeiro de brétemas** . Pontevedra : Deputación Provincial, D.L. 1991. Sign.: 34/293.
- Unha Sombra vai polo camiño ; Como desapareceu a Atlántida e apareceron os lagartos** / por Manuel María ; ilustracións, Norberto Fernández. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, 1991. Sign.: C-382/4.
- Os contos da campaña** : VII Campaña de Fomento da lectura / Manuel María... et al. ; ilustracións: Xan López Domínguez, Manolo Uhía. Santiago de Compostela : Xunta de Galicia, D.L. 1992. Sign.: 47/495.
- Auto do Castromil ou a revolución dos baúes** . Ed. non venal. Vigo : Asociación de Funcionarios para a Normalización Lingüística, 1992. Sign.: C-345/4.
- Farsa de Bululú ; Unha vez foi o trebón** . Ed. non venal. Santiago de Compostela : El Correo Gallego : Compostela, D.L. 1992. Sign.: C-367/21.
- A Lúa vai encoberta** . Galicia : Diario 16 de Galicia, D.L. 1992. Sign.: C-358/5.
- Poemas a Compostela** / Manuel María ; portada e ilustracións, Xurxo Fernández. Santiago de Compostela : El Correo Gallego : Consorcio Compostela 93, D.L. 1993. Sign.: 23/135.
- Auto de Don Gaíferos ou O tránsito iluminado** / Manuel María ; fotos de Antonio Iglesias Arias. En *Voces en Compostela* / dirección, Xosé A. Perozo. Santiago de Compostela : Consorcio da Cidade, D.L. 1993 ; p. 98-103. Sign.: 23/181.
- Carta de Manuel María, 1993** / Manuel María. En *Carles Riba e Galicia : homenaxe no I centenario do seu nacemento* / edición, prólogo e notas de Xesús Alonso Montero. Vigo : Galaxia, D.L. 1993; p. 127. Sign.: 40/116. **Carles Riba, en el recuerdo** / Manuel María. En *Carles Riba e Galicia : homenaxe no I centenario do seu nacemento*; p. 117-120.
- Lembranza de Vicente Risco** / Manuel María. En *Vicente Risco: arredor de Nós* / coordinan Xan Carballa, Cesáreo Sánchez ; colaboran Antón Risco ... et al. Vigo : A Nosa Terra, 1993. Nosa Terra. A nosa cultura, n. n. 14 ; p.10-11. Sign.: C-394/3.
- Noticia de don Primitivo Rodríguez Sanjurjo** / Manuel María. En *CL Aniversario do Instituto Provincial de Lugo*. Lugo : Servicio de Publicacións Deputación Provincial : Instituto de Bacharelato "Lucus Augusti", D.L. 1994 ; p. 135-154. Sign.: 33/289.
- Poemas de Manuel María : Galician Programme No. 78** / Manuel María. En *Galicia desde Londres : Galicia, Gran Bretaña e Irlanda nos programas galegos da BBC, 1947-1956* / edición e introducción de Antonio Raúl de Toro Santos ; presentación de F. Fernández del Riego ; e debuxos de Conde Corbal. A Coruña : Tambre ; Santiago de Compostela : Dirección Xeral de Política Lingüística, 1994 ; p. 504-511. Sign.: 33/277.
- Breve lembranza de Don Manuel Chamoso Lamas** / Manuel María. En *Lugo no obxectivo de Manuel Chamoso Lamas* / textos, Felipe-Senén López Gómez... et al. Lugo : Museo Provincial : Diputación Provincial ; A Coruña : Real Academia Galega de Bellas Artes de Nª Sra. del Rosario, D.L. 1995 ; p. 63-64. Sign.:146/110.
- Felipe Senén** / Manuel María. En *Galegos na escaleira* / Xurxo Lobato. A Coruña : Fundación Caixa Galicia, D.L. 1995 ; p. 129. Sign.: 22/184.
- Barriga verde** / Manuel María ; edición e introducción Santiago Esteban Radío. 4ª ed. Ourense : Galiza Editora, 1996. Sign.: 53/121.
- Homes, feitos e palabras** . Santiago de Compostela : Compostela : El Correo Gallego - O Correo Galego, D.L. 1996. Sign.: 19/329.
- Diario Compostelán, "La Noche" dende Lugo** / Manuel María. En *Plumas e letras en "La Noche" (1946/1949)* / director do proxecto, Luís Alonso Girgado ; colaboradores, Xabier Castro Rodríguez... et al.. Santiago de Compostela : Centro de Investigacións Lingüísticas e Literarias "Ramón Piñeiro", 1996 ; p. 65-72. Sign.: 33/304.
- O Camiño canle de luz e néboa**. A Coruña : Edicións Espiral Maior, 1996. Sign.: FR-88/198.
- A Recuperación da narrativa en galego** : Anxel Fole / Manuel María. En *Historia da literatura galega* / dirección, Alberte Ansede Estraviz, Cesáreo Sánchez Iglesias ; colaboradores, Xosé Mª Alvarez Cáccamo... et al. Vigo : Asociación Socio-Pedagóxica Galega, D.L. 1996. Vol.4 ; p. 1090-1120. Sign.: LIT-GAL-20.

- Poetas entre a tradición e a modernidade : Luís Amado Carballo e a súa escola poética** / Manuel María. En *Historia da literatura galega* / dirección, Alberte Ansedo Estraviz, Cesáreo Sánchez Iglesias ; colaboradores, Xosé Mª Alvarez Cáccamo...et al. Vigo : Asociación Socio-Pedagóxica Galega, D.L. 1996. Vol.3, P. 866-896. Sign.: LIT-GAL-20.
- Antoloxía poética** / Manuel María ; edición de: Camilo Gómez Torres. Vigo : Asociación Socio-Pedagóxica Galega : A Nosa Terra, D.L. 1997. Sign.: 29/87.
- Cinza e viño** / poemas de Manuel María e debuxos ao café de Jesús Otero. S.l. : s.n., 1997. Sign.:C-318/25. Exemp. n. 27 dunha tirada de 33.
- Pedrón de ouro e Pedrón de honra 1994, discurso na entrega dos premios** / Salvador García-Bodaño ; e contestación de Manuel María. En Premios Pedrón de Ouro : Certame Nacional Galego de narracións breves Modesto R. Figueiredo" Fundación do Pedrón de Ouro : Certames XX (1994) e XXI (1995) / A modo de pórtico, Gustavo Santiago Valencia. Sada, A Coruña : Edicións do Castro, D.L. 1997; p. 65-71. Sign.: 31/258.
- Traballos de todo o ano** / Manuel María. En *Gaiteiro de Lugo*. Outono 1997-outono 1998) ; p. 56-57. Sign.: FR-C-59/9.
- A Crecente, de volta á Terra : (21-novembro-1998)**. D.L. 1998 (Mondoñedo : Imprenta Suc. Mancebo). Sign.: FR-C-59/21.
- Carta a Federico García Lorca** / Manuel María. En *Os poetas de Galicia cantan a García Lorca : coroa literaria para Federico contra a súa morte* / edición, estudio e notas de Xesús Alonso Montero. Santiago de Compostela : Concello de Santiago, D.L. 1998 ; p. 35-36. Sign.: 45/154.
- Do Rexurdimento á renovación dos anos oitenta** / Manuel María. En *Actas das I Xornadas das Letras Galegas en Lisboa* / edición ao coidado de Xoán Carlos Domínguez Alberte, Begoña Eguizábal Gándara, Amelia Rodrigues Esteves ; coordinación Luís Alonso Girgado. Santiago de Compostela : Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, D.L. 1998 ; p. 195-212. Sign.: 40/198.
- Mensaxe a Ernesto Che Guevara** / Manuel María. En *16 poemas galegos para Ernesto Che Guevara contra a súa morte (1967-1973)* / edición ó coidado de Xesús Alonso Montero e Xosé M. Salgado. Santiago de Compostela : Universidade de Santiago de Compostela, Servicio de Publicacións e Intercambio Científico, 1998; p. 65-66. Sign.: 50/78.
- Xan da Coba, de novo** / Manuel María. En *Juan de la Coba y Gómez, 1829-1899 : antoloxía de textos sobre o inventor do trampitán* / coordinador do volume, Marcos Valcárcel ; edición de textos, Henrique Torreiro. Ourense : Concellería de Cultura do Concello de Ourense, 1999 ; p. 119-120. Sign.: 43/333.
- Romance de María Castaña ó xeito dos cegos** / Manuel María. En *Circular polo Saviñao I : 40 aniversario do Círculo Cultural Recreativo Saviñao* / dirección e coordinación, Enrique Sampil Sánchez . Escairón (Lugo) : Círculo Cultural Recreativo Saviñao, D.L. 1999 ; p. 183-185. Sign.: 140/110.
- Cantiga a noso señor Santiago no ano xacobeo de 1999** / Manuel María. En *Fáscas xacobeas* / Pedr'Amigo de Sevilla... et al. ; Xosé Freixanes, ilustración da portada. Xenebra : Editions Impossibles, 1999 ; p. 21. Sign.: 41/328.
- O Soñador** / Manuel María. En *Homes do país : os galegos pintados por si mesmos* / edición de Ricardo Polín. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, D.L. 1999, p. 35. Sign.: FR-92/76.
- Clásicos e modernos 2** / Manuel María ... et al.. A Coruña : Departamento de Filoloxías Francesa e Galego-portuguesa, Universidade da Coruña, imp. 2000. Sign.: 132/211.
- A memoria de Lugo : álbum de postais** / selección, coordinación e catalogación Carlos Díaz Martínez ; textos Paco Martín, Fausto Galdo, Manuel María, Lois Diéguez ; traducción ó español, Carmen Torres París, traducción ó inglés Mª Dolores Martínez Torres. Vigo: Edicións Xerais de Galicia, D.L. 2000. Sign.: 135/189.
- Sursum corda : poesía galego-portuguesa ao viño** / edición a cargo de Manuel María ; selección Xosé Lois García, Carlos Díaz Martínez. Santiago de Compostela : Laivento, 2000. Sign.: 45/222.
- Antón Moreda** / Manuel María. En *Irmán Antón, historia dun galeguista* : escolma de textos de Antón Moreda / presentación, Fernán Xosé Mourenza Fernández. Lugo : Brigadas en Defensa do Patrimonio Chairego, 2000 ; p. 11-12. Sign.: 144/180.

- Homenaxe ó poeta Manuel Luís Acuña / Manuel María.** En *Manuel Luís Acuña* / edición literaria Ramón Nicolás Rodríguez ; edición plástica Antón Pulido. Vigo : Edicións Xerais de Galicia, imp. 2000 ; p. 92. Sign.: FR-94/87.
- Obra poética completa (2 vol) .** Coruña : Espiral Maior, imp. 2001. Sign.: 51/169.

- Terra / Manuel María.** En *Escolma de aniversario : (Librería Follas Novas, 1971-2001)* /edición de Luis Alonso Girgado, Teresa Monteagudo Cabaleiro ; ilustracións, Baldo Ramos . Santiago de Compostela : Librería Follas Novas, 2001; p. 60. Sign.: 13/240.
- Se o mar galego é sempre masculino / Manuel María.** En *Muller e mar : antoloxía poética* / Ana Abelenda Vázquez... et al. ; ilustracións, Xulio Fernández Argüelles. A Coruña: Deputación Provincial da Coruña, 2001 ; p. 53. Sign.: 49/88.
- Terra Chá .** A Coruña : La Voz de Galicia, D.L. 2002. Sign.: 10/59.
- Entrevista a Manuel María /** por Miguel Sande. En *Crítica e autores* : artigos e entrevistas publicados en La Voz de Galicia. A Coruña : La Voz de Galicia, D.L. 2002 ; p. 130-132. Sign.: 10/187.
- O meu Borobó / Manuel María.** En *Homenaxe a Borobó* / coordinador, Xoán Guitián. Sada : Edicións do Castro, imp. 2003 ; p. 252-253. Sign.: 10/176.
- O Colexio da Nosa Señora da Antiga de Monforte de Lemos / Manuel María.** En *La Galicia de los monasterios* / textos Eduardo Chamorro ; fotografía Xurxo Lobato ; introducción José Carlos Valle Pérez ; colaboran Ramón Villares Paz ...et al. A Coruña : La Voz de Galicia, D.L. 2003 ; p. 72. Sign.: 58/30.
- A Virxe de Escairón / Manuel María.** En *Circular polo Saviñao II : 45 aniversario do Círculo Cultural Recreativo Saviñao* / dirección e coordinación, Enrique Sampil Sánchez. Escairón (Lugo) : Círculo Cultural Recreativo Saviñao, 2003; p. 353-354. Sign.: 140/111.
- A Xosé-Antón Avilés de Taramancos /** por Manuel María. En *Avilés de Taramancos, homenaxe* / edición, Tucho Calvo. A Coruña : La Voz de Galicia, D.L. 2003 ; p. 62. Sign.: 14/278.
- Dúas cantigas de escarño ou maldicer do trobeiro do século XIII Paio Xordo nativo de Outeiro de Rei da Terra Chá, a primeira delas case descoñecida / Manuel María.** En *Botella ao mar* : catálogo de] unha exposición organizada pola Asociación Galega de Artistas Visuais na Casa das Artes de vigo (10 abril - 1 maio) e no Auditorio de Galicia de Santiago de Compostela (7-18 maio) en 2003 / preliminares, Manuel Quintana Martelo, Rafa Villar ; fotografía, Javier Iglesias. Santiago de Compostela : Asociación Galega de Artistas Visuais, D.L. 2003; p. 213. Sign.: 20/512.
- Contos de trabes, animais, parvos e un ensaio / Manuel María ... et al. ;** ilustracións Xaime Asensi. Santiago de Compostela : Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo, Dirección Xeral de Promoción Cultural, D.L. 2004. Sign.: 56/61.
- Poemas a Compostela .** Santiago de Compostela : El Correo Gallego : Concello de Santiago de Compostela, cop. 2004. Sign.: 144/237.
- A imaxe arrepiados / Manuel María.** En *Marea negra : catálogo da exposición fotográfica* / organizada polo Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia ; patrocinado pola Deputación da Coruña. Santiago de Compostela : Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia, D.L. 2004 ; p. 82. Sign.: 54/258.
- Recordatorio e laio por Xela Arias / Manuel María.** En *Xela Arias, quedas en nós* / edición Valentín Arias. Vigo : Edición Xerais de Galicia, imp. 2004; p. 62. Sign.: 142/156.

- Verbas pra Don Antonio Machado** / Manuel María. En *23 poetas galegos cantan a don Antonio Machado* / edición e prólogo de Xesús Alonso Montero. Galicia : Litoral das rías, 2004 ; p. 43-44. Sign.: FR3-38/33.
- Poema-homenaxe a Xosé Ramón Reboiras Noia** / Manuel María. En *Galiza, a patria común : caderno conmemorativo en homenaxe a Moncho Reboiras* / texto biográfico, Uxío-Breogán Diéguez. Santiago de Compostela : Unión do Povo Galego, D.L. 2005 ; p.41-44. Sign.: 20/517.
- Cartafol poético para Alexandre Bóveda** / Manuel María ... et al. ; prólogos Anxela Bugallo, Marga Romero, Susana Trigo. A Coruña : Espiral Maior ; Santiago de Compostela : Xunta de Galicia, imp. 2006. Sign.: C-420/5.
- Galegos en Bizkaia = Galiziarak Bizkaian** / Gabriel Aresti, Manuel María ; introdución e comentarios, Xurxo Martínez Crespo, Raúl Río Díaz. Santiago de Compostela : Fundación para o Estudo e a Divulgación da Cuestión Social e Sindical en Galiza (FESGA), D.L. 2007. Sign.: 140/143 . Exemp. n. 55 dunha tirada de 100.
- Don Hamlet de Cunqueiro en Lugo** / Manuel María. En *Cunqueiro e Don Hamlet en Lugo : (San Froilán, 1959)* / Darío Xohán Cabana. Lugo : Concello de Lugo, Concellería de Cultura e Turismo, D.L. 2007; p. 105-107. Sign.: 21/180.
- Cheguei até Fisterra** / Manuel María. En *Mares de Finisterrae* / fotografías, Jorge Candán (fotos submariñas) e Xurxo Lobato ; textos, Ramón Núñez ... et al.. Santiago de Compostela : Fundación CaixaGalicia ; Barcelona [etc.] : Lunwerg, D.L. 2007 ; p. 243. Sign.: 139/125. **Nós somos mar** / Manuel María. En *Mares de Finisterrae* . P. 67.
- Carta a Luís Pimentel = Carta a Luís Pimentel** / Manuel María. En *Poetas en Lugo* / recolleita e traducións de Darío Xohán Cabana = compilación y traducciones de Darío Xohán Cabana. Lugo : Concello de Lugo, Concellería de Cultura e Turismo, D.L. 2007; p. 172-175. Sign.: 132/152. **Ode á cidade de Lugo = Oda a la ciudad de Lugo** / Manuel María; p. 178-179. **Versos para entrar ou saír por cada unha das dez portas da muralla romana de Lugo : (fragmentos) = Versos para entrar o salir por cada una de las diez puertas de la muralla romana de Lugo : (fragmentos)** / Manuel María ; p.180-183. **Ás aves do ninfanio de Santa Baia de Bóveda = A las aves del ninfanio de Santa Eulalia de Bóveda** / Manuel María; p. 176-177.
- Acuso á clase media** / Manuel María. En *Galicia hoy : (Paris-Buenos Aires, 1966)* / prólogo de Xesús Alonso Montero. Ed. facsimilar. Sada (A Coruña) : Edicions do Castro, 2008 ; p. 113-114. Sign.: 133/94.
- Cantiga de muiñeira** / Manuel María, En *Os papeis de ouro de Xosé María Álvarez Blázquez* / edición, X. Enrique Acuña. Vigo : A Nosa Terra, 2008 ; p. 53. Sign.: C-428/1.
- O vento que pasa ...** / Manuel María. En *Gloria Fernández : 1945-1996* : exposición, Museo Provincial de Lugo do 8 de abril ao 4 de maio de 2008 / comisario, Roberto González ; coordinación do catálogo, Xoán Ramiro Cuba Rodríguez ; textos, Javier Mazorra ... et al. Lugo : Deputación de Lugo, Servizo de Publicacións, D.L. 2008 ; p. 16. Sign.: 134/121.
- Soneto ao pintor Xohán Guerreiro** / Manuel María. En *Guerreiro Vázquez, Xoán Manuel, 1956. Aluguer de soños* : exposición / Guerreiro ; comisariado, Aurelia Balseiro García ; textos, Aurelia Balseiro García ... et al.. Lugo : Museo Provincial de Lugo, 2009 ; p. 49. Sign.: 147/7.
- Traballos de todo o ano** / Manuel María. En *A festa máis fermosa do outono galaico : (os escritores falan do San Froilán)* / escolma seleccionada por J. Luís Calvo, Yago Rodríguez Yáñez. Lugo : Concello de Lugo, Concellería de Cultura e Turismo, imp. 2009 ; p. 107. Sign.: 136/208. **Cantiga do San Froilán**/ Manuel María; p. 108. **O meu San Froilán** / Manuel María; p. 109-110. **Pregón para abrir as festas do San Froilán de Lugo do ano 1996** / Manuel María ; p. 111-114.
- Ollos de nenos = Children's eyes** / Manuel María ; escolma Miguel Anxo Fernán Vello ; translation Jonathan Dunne. En *Anthology of Galician literature (1196-1981) = Antoloxía da literatura galega* / edited by = edición de Jonathan Dunne. Santiago de Compostela : Xunta de Galicia ; Vigo : Xerais :Galaxia, D.L. 2010 ; p. 290-291. Sign.: 138/24.
- Versos dunha terra amarga = Verses from a bitter land** / Manuel María. En *Breogán's lighthouse : an anthology of Galician literature* / edited by Antonio Raúl de Toro Santos. London : Francis Boutle, cop. 2010; p. 410-441. Sign.: 143/157.
- Canción para cantar tódolos días = Kanaouenn da ganañ bemdez** / Manuel María ; tradución, Yann Jaouen. Texto orixinal en galego e tradución ao bretón. En *Urbi et orbe : dende o galego para o mundo* / editores, Salvador Castro Otero, Henrique Harguindey Banet, Xosé Martínez García, Ramón Rocamonde Gómez. Pontevedra : Idea Gráfica Profesional, D.L. 2011 ; p. 36-37. Sign.: 140/166.
- A Xosé María Díaz Castro** / Manuel María. En *Xosé Mª Díaz Castro, "Nimbo de luz na Insua dos Poetas"* : 9 de xullo de 2011. Santiago de Compostela : Insua dos Poetas, imp. 2011. Sign.: C-463/4.

BIBLIOTECA PENZOL E BIBLIOTECA FERNÁNDEZ DEL RIEGO
MANUEL MARIA, AUTOR
 prologuista

-Costa Clavell, Xavier

A Rouca gorxa do meu ser / Xavier Costa Clavell ; ilustro, Luis Seoane , prólogo de Manuel María. Buenos Aires : Tiempo Nuevo, 1963. Sign.: C-5/14. Dedic. autógr. do autor.

-García Hermida, Antonio

Charetas / Antonio García Hermida ; prólogo de Manuel María ; epílogo de Xesús Rábade Paredes ; notas bibliográficas de Xosé Luis García Mato. -- Vigo : [s.n.], 1973 (Vigo : Artes Gráficas Galicia). Sign.: 26/15.

-Colexio Nacional de Foz (Lugo). Alumnos

Picaraxadas [multicopiado] / alumnos do Colexio Nacional Foz (Lugo) ; limiar, Manuel María. -- 2ª ed. -- [s.l. : s.n.], D.L. 1978. Sign.: 22/147.

-Caride Ogando, Ramón

Paisaxe de verde chuvia : poesía / por Moncho Caride Ogando; prólogo de Manuel María; dibuxos de Miguel Carballo. Porriño : 1986 (A. G. Palacios). Sign.: C-472/23

-García Mato, Xosé Luis

Dando novas túas : escolma poética / Xosé Luís García Mato ; limiar Manuel María. Sada : Edicións do Castro, 1986. Sign.: 32/195.

-Castelao, Alfonso R.

Alba de gloria / Alfonso R. Castelao ; limiar, Manuel María ; gravados, Manuel Facal. A Coruña : Promocións Culturais Artesa, D.L. 1992. Sign.: 48/23. Exemp. n. 99 dunha tirada de 100

-Rodríguez Troncoso, Manuel

Raíces rurais / Manuel Rodríguez Troncoso ; limiar de Manuel María. Sada : Edicións do Castro, D.L. 1996. Sign.: 31/196.

-Fole, Anxel

Antoloxía / Anxel Fole ; edición de Manuel María, Anxo Gómez Sánchez. Vigo : Asociación Socio-Pedagóxica Galega : A Nosa Terra, D.L. 1997. Sign.: 29/83.

-Poetas entre a tradición e a modernidade : (Luís Amado Carballo e os seus seguidores) :

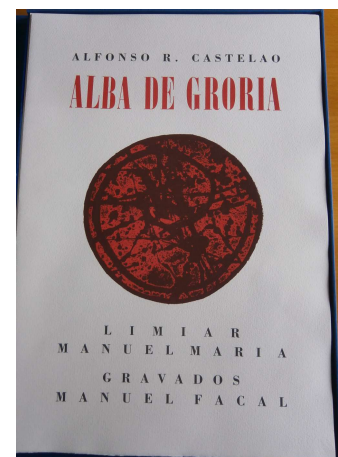
antoloxía / edición de Manuel María, Anxo Gómez Sánchez. Vigo : Asociación Socio-Pedagóxica Galega : A Nosa Terra, D.L. 1997. Sign.: 44/227.

-Sánchez Iglesias, Cesáreo

A Escrita do silencio : (antoloxía persoal) / Cesáreo Sánchez Iglesias ; prólogo de Manuel María. Ferrol : Sociedad de Cultura Valle-Inclán, 1997. Sign.: 143/23 . Dedic. autógr. do autor. Exemp. n. 29 dunha tirada de 50.

-Crecente Vega, José

Folla bricia : poesía galega completa / Xosé Crecente Vega ; (edición crítica e estudo de Ricardo Polín) ; soleira de Manuel María. Santiago de Compostela : Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, D.L. 2003. Sign.: 10/194.

BIBLIOTECA PENZOL E BIBLIOTECA FERNÁNDEZ DEL RIEGO
MANUEL MARIA, AUTOR
artigos en revistas

En **ALBA**. Ed. Facsimilar. Sign.: SL-R-99
Nosotros : Fragmentos del poema. N. 6.
Déjame con mi tristeza tibiamente mojada... N. 8.
Las Cartas. N. 9 (1952).
Poema un poco triste. N. 10 (1952).
O carro. N. 14 (sept.-oct. 1954) ; p. 7.
A Rosalía. N. 14 ; p. 7.
Cousa sin nome. N. 14 ; p. 9.
Lume. N. 14 ; p. 9.
Amor. N. 14 ; p. 9.
Paz. N. 14 ; p. 9.
Anxo de silencio. N. 14 ; p. 9.
Presaxio. N. 14 ; p. 9.

En **AMENCER**. Sign.: RG-479
Cancionciñas en homenaxe e lembranza de Noriega Varela. N. 100 (1992) ; p. 47-48.
Poemiñas pra unha señardade con paisaxes ao fondo. N. 100 (1992) ; p. 53-54.

En **ANUARIO BRIGANTINO**. Sign.: SL-R-13
Pregón da Festa do Viño de Betanzos 1993. N. 16 (1993) ; p. 277-282

En **A TRABE DE OURO**. Sign.: FR-R-243
Escritos en galego inéditos no álbum poético de María Victoria Teresa de Ron y Pascual / Manoel María... (et al.) ; introdución Miguel Anxo Seixas Seoane. N. 45 (xan.-marzo 2001) ; p. 99-105.

En **ATURUXO**: revista de poesía e crítica. Ferrol.
Ed. Facsimilar. Sign.: SL-R-37
Cousa sin nome. N. 2 ; p. 16.
Os Bois. N. 6 (1955) ; p. 20.
Carta a Luis Pimentel. N. 10 ; p. 16-17.
Égloga do meu muiño. N. 11 ; p. 20-21.

En **BOLETÍN DA REAL ACADEMIA GALEGA**.
Sign.: RG-617
Notas en col da poesía de Fermín Bouza-Brey. T. 28, n. 327-332 (1958) ; p. 125-140.

En **BOLETÍN GALEGO DE LITERATURA**. Sign.: SL-R-20
Autopoética. N. 9 (maio 1993) ; p. 151-157.
Autopoética. N. 21-22 (1999) ; p. 159-166.

En **CADERNOS A NOSA TERRA DE PENSAMENTO E CULTURA**. Sign.: RG-485
Breve noticia e pregón dos viños galegos. N. 1 (abril, 1989) ; p. 2-3.
Algo da vida da posguerra en Outeiro de Rei da Terra Chá. N. 18 (ag. 1995) ; p. 22-24.

En **CASAHAMLET**. Sign.: RG-434
Don Hamlet de Cunqueiro en Lugo. N. 2 (2000) ; pp. 16-17.
Auto do alugado ou o encanto de Raboces. N. 4 (maio 2002) ; p. 30-33.

En **CÉLTICA**. Sign.: RP-007

Carta a D. Henrique o navegante. Exemp. sen numerar e sen datar, [N. 2], [1960-1961] ; p. 65.

O Poeta Manuel María apresenta-se. Exemp. sin num. [N. 2]; p. 122-124.

Gacetilla literaria. Exemp. sin num. [N. 2] ; p. 137.

Auto do labrego. Exemp. sen num. e sen datar [N. 4], [1961] ; p. 320-330.

En **CHAN** : la revista de los gallegos. Sign.: RG-195

Manuel María. N. 5 (1969) ; p. 15.

Os Cregos son as persoas que están máis perto do pobo . N. 14 (1969) ; p. 9-10.

En **CLARABOYA**. Sign.:FR-R-621

Bando. N. 16/17 (1967) ; p. 66-67. NOTA :Texto en galego e español, en páxinas enfrontadas.

Carta ao director dun banco = Carta al director de un banco. N. 16/17 ; p. 68-69.

Verbas a un irmao = Palabras a un hermano. N. 16/17 ; p. 70-71.

Falan unhos campesinos aos que lles expropiaron as suas terras = Hablan unos campesinos a los que les expropiaron las tierras. N. 16/17 ; p. 72-73.

Declaración xurada = Declaración jurada. N. 16/17 ; p. 74-75.

En **CLAVE ORIÓN**. Sign.: FR-R-621

A Uxío Novoneyra. N. 7-8 (2000-2001) ; p. 13-14..

Kosovo Kosovo. N. 7-8 ; p. 23.

Canción da claridade das palabras = Chanson de la clarté des mots = Song of the clarity of words / Manuel María ; tradución do galego ao francés e ao inglés Susana Pedro. N. 7-8 (2000-2001) ; p. 139.

O Poema = Le poème = The poem / Manuel María ; traducción de Susana Pedro. N. 7-8 ; p. 140.

O Regato do Cepelo = La Rivière du Cepelo = The Cepelo Stream / Manuel María ; tradución de Susana Pedro. N. 7-8 ; p. 141.

Rosas = Roses = Roses / Manuel María ; tradución de Susana Pedro. N. 7-8 ; p. 142.

Deixade que o voso corazón se abra... = Laissez votre coeur s'ouvrir... = Let your heart open... / Manuel María ; tradución de Susana Pedro. N. 7-8 ; p. 143.

Cervo, flor dun soño, tremor... = Cerf, fleur d'un rêve, tremblement... = Deer, a dream's flower, moving... / Manuel María ; tradución de Susana Pedro. N. 7-8 ; p. 144.

En **CONTEMPORÁNEA** : revista da Asociación de Escritores en Lingua Galega. Sign.: RAG-413

Poema do extravió. N. 1 (out. 1995) ; p. 55.

Versos dunha tarde amarga. N. 1 ; p. 56.

Terra Chà. N. 1 ; p. 57.

Anxo de silencio. N. 1 ; p. 58.

Acuso à clase media. N. 1 ; p. 59-60.

Poema contra o silencio. N. 1 ; p. 61.

Proverbio da memoria. N. 1 ; p. 62.

En **CROA** : boletín da Asociación de Amigos do Museo do Castro de Viladonga. Sign.: RG-549

Noticia de Xosé Trapero Pardo. N. 10 (2000) ; p. 44-46.

En **CUADERNOS DA ESCOLA DRAMÁTICA GALEGA**. Sign.: RG-490

Aventuras e desventuras dunha espiña de toxo chamada Berenguela. N. 5 (maio 1979) ; p. 1-12.

Auto do maio esmaiado. N. 25 (marzo 1982) ; p. 1-12.

En **DORNA**. Sign.: RG-326

San Andrés de Teixido. N. 3 (1982) ; p. 22.

De sonetos á casa de Hortas. N. 23 (1997) ; p. 73.

- En **ECO** : revista do Eixo Atlántico. Sign.: RG-550
"Galicia está aldeanizada" : Manuel María critica a división da sociedade galega e a pervivencia de caciquismos políticos / G.V.P. N. 53 (Outubro 1995) ; p. 88-89.
- En **EUFONÍA**: rimas y glosas de la poesía Gallega (Buenos Aires) . Ed. Facsimilar. Sign.:SL-R-82
Poemas de ausencia. N. 2 (1958) ; p. 8-9.
- En **GALICIA** : revista del Centro Gallego de Buenos Aires. Sign.: RG-439
Case un achegamento a poesía de Fermín Bouza-Brey Trillo. Año 79, n. 658 (en.-mayo 1992) ; p. 114-115.
- En **GALICIEN MAGAZIN**. Sign.: RG-542
Carta. N. 13 (dec. 2002) ; p. 47.
- En **GRIAL**. Sign.:SL-R-3
A Poesía galega de Celso Emilio Ferreiro. T. 2, n. 6 (out.-dec. 1964) ; p. 495-507.
Contos / de Manuel María. Colección "Grial".-- Vigo : Galaxia, D.L. 1991. Vol. 3, p. 57- 66.
- En **ÍNSULA** (Madrid). Sign.: RF-191
A Terra Chá. N. 152-153 (jul.-ag. 1959) ; p. 8. NOTA : Texto en galego con tradución ao español.
- En **IRMANDADE** : publicación mensual de la Hermandad Gallega – Caracas. Sign.: PLA-01/009
Salmo. Ano 1, n. 4 (xul. 1965) ; p. [11].
Falan unhos campesinos os que lles espropiaron as suas terras ; Declaración xurada : dous poemas de Manuel María. Ano 2, n. 14 (dec.1966-xan. 1967) ; p. [8].
Un poema de Manuel María. Ano 2, n. 17 (xun.-xul. 1967) ; p.[16].
- En **LAR**. Buenos Aires. Sign.: FR-R- 527
A Elexía. N. 248-250 (1954) ; p. 58.
- En **LITORAL**. Sign.: RG-453
Despedida de la primavera. N. 209/210 (1996) ; p. 20.
- En **LUCENSIA**. Sign.: RG-496
Canción de amor ó río Miño. Vol. 6, n. 12 (1996) ; p. 53-63.
- En **LUZES DE GALIZA**. Sign.: RG-272
Lembranza e homaxe ao poeta Avilés de Taramancos. N. 21 (feb. 1993) ; p. 8.
Hai que conservar... N. 25 (1994) ; p. 9.
- En **MONO DA TINTA** . Sign.: PLA-02/10
Mensaxe . N. 1 (Primavera 1987) ; p. 8.
As horas . N. 1; p. 8.
Espellos. N. 1; p. 8.
Oráculo . N. 1; p. 8.
- En **MUNDO GALLEGO** : revista de Galicia en América. Ed. Facsimilar. Sign.:SL-R-80
A morte. N.3 (1952) ; p. 21.
- En **NORDÉS**. Sign. RG-444.
Balada pra María Balteira. N. 1 (1975) ; p. 21.
A miña tribu. 2ª xeira, n. 7 (abr. 1982) ; p. 13.
Portugal. 2ª xeira, n. 7 ; p. 13.
Tres sonetos en homaxe a Luis Pimentel. 2ª xeira, n. 14 (maio 1990) ; p. 12-13.

En **O ENSINO** (Asociación Socio-Pedagóxica Galega). Sign.: RG-497
Breves consideracións encol da poesía na escola. N. 7 (1985) ; p. 45-49.

En **PAPELES DE SON ARMADANS**. Sign.: FR-R-501
Estes son os versos que o poeta da terra cha lle fixo, na melancolía do outono, a unha súa amiga, pois tiña saudade da súa voz. T. 4, n. 11 (feb. 1957) ; p. 207-208.
Estos son los versos que el poeta de la "tierra cha" le hizo, en la melancolía del otoño, a una amiga suya, pues tenía saudade de su voz : (versión castellana, autorizada polo autor) /Manuel María ; tradución M.T.
T. 4, n. 11 ; p. 209-210.

En **POSÍO**. Ed. facsimilar. Sign.: RG-149(2)
Muiñeira. 1953-1954 ; p. 27.

En **PRIMER ACTO**. Sign.: RF-233
Castelao, ausente / Manuel María; Manuel Lorenzo. N. 120 (maio 1970) ; p. 26-27.
Desde La Coruña: teatro gallego en Galicia / M.L. N. 120 ; p. 28.
Noticia del teatro. N. 120 ; p. 8-17.

En **QUATRO VENTOS**. Sign.: RP-006
Cantiga do romaxe de Santa Isabel. N. 4/6 (1954/1955) ; p. 245.
Cantigas. N. 7 (out. 1955) ; p. 23-25.

En **RAIGAME**. Sign.: RG-518
Proclama ós peixes do río Miño. N. 1 (dec. 1995) ; p. 29.

En **REVISTA DA COMISIÓN GALEGA DO QUINTO CENTENARIO**. Sign.: RG-284
O Tema da emigración na poesía galega. N. 3 (D. L. 1989) ; p. 131-155

En **RONSEL**. Ed. Facsimilar. Sign.:SL-R-93
Xosé Crecente Vega. N. conmemorativo do cincuentenario da súa publicación ; p. 34-35.

En **TAPAL**. Ed. Facsimilar. Sign.:SL-R-89
Cántiga as ondas do Miño. N. 7 (1953), p. 22.
Cantiga e muñeira. N. 8 (1954), p. 32.

En **TEMPOS NOVOS**. Sign.: RG-324
Manuel María : testemuña da tribo / Felipe Senén (perfil) ; Francisco Fdez. Naval (entrevista). N. 37 (xuño 2000) ; p. 70-76.

En **TERRA E TEMPO**. Sign.: RG-565
Breve noticia das colacións e dietas dos nosos labregos. N. 13 (abr. 1999) ; p. 55-57.

En **VAMOS** :
órgano del Colegio Minerva (Santiago).
Sign.: RG-238/1
Noite. N. 3 (feb. 1953) ; p. [4].

En **VIEIROS**. Ed. facsimilar. Sign.: SL-R-66
Salmo : no que o poeta lle pide a Deus liberdade pra súa terra. T. 2 (1962).
Mensaxe a Xohan Casal. T. 4 (1968).

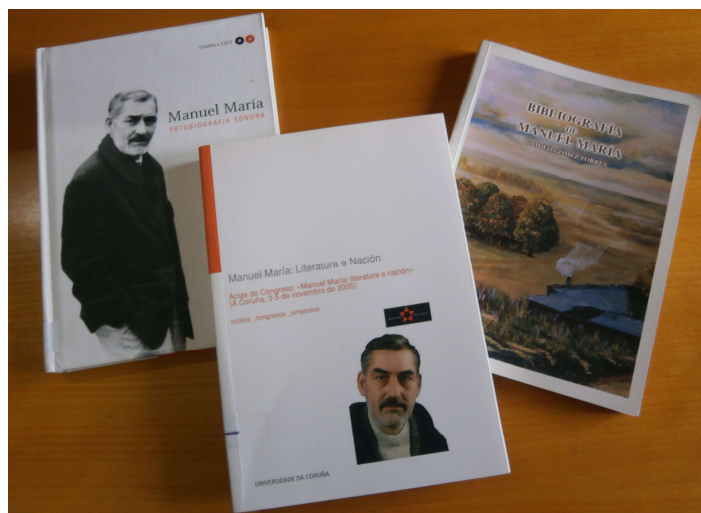

En **XISTRAL** : revista lucense de creación poética. Sign: RG-601/1
Francisco Pillado Mayor, galego e coruñés ... N. 3 (2000) ; p. 25.
Nenia por Aquilino Iglesia Alvariño . N. 4 (2001) ; p. 39-42.

BIBLIOTECA PENZOL E BIBLIOTECA FERNÁNDEZ DEL RIEGO OBRAS SOBRE MANUEL MARÍA monografías

Congreso "Manuel María: literatura e nación" (2005. A Coruña)

-*Actas do Congreso "Manuel María: literatura e nación"* : (A Coruña, 3-5 de novembro de 2005) / edición de María Pilar García Negro, Diego Pardo Amado. A Coruña : Universidade da Coruña, Servizo de Publicacións : Asociación Socio-Pedagóxica Galega : Fundación "Manuel María" de Estudos Galegos, 2009. Sign.: 136/199.

García, Xosé Lois

-*Lectura e itinerario posíbel polo "Terra Cha" de Manuel María* / Xosé Lois García. Lugo : Deputación Provincial, Servizo de Publicacións, D.L. 1994. Sign.: 34/279.

Gómez Torres, Camilo

-*Achegamento á poesía de Manuel María* [Texto mecanografado] / Camilo Gómez Torres. (1972). Sign.: 22/89.
-*Bibliografía de Manuel María* / Camilo Gómez Torres. Lugo : Fundación Manuel María da Terra Chá, imp. 2003. Sign.: 29/383.

Novoneyra, Uxío

-*Falorpiñas de neve ; Cartas a Manuel María* / Uxío Novoneyra ; edición de, Luís Alonso Girgado ... [et al.] ; ilustracións Virxilio e Carlos Maside. Santiago de Compostela : Librería Follas Novas, 2010. Sign.: 138/177.

Vega, Rexina

-*Manuel María : fotobiografía sonora* / textos de, Xan Fraga Rodríguez ... [et al.]. Sarria : Ouvirmos, 2005 (inclúe 2 CD). Sign.: 144/97.

BIBLIOTECA PENZOL E BIBLIOTECA FERNÁNDEZ DEL RIEGO
ARTIGOS SOBRE MANUEL MARIA
revistas

En **ALBA**. Ed. Facsimilar. Sign.: SL-R-99

Manuel María en el panorama de la poesía gallega contemporánea / G.A. . N. 14 (1954) ; p. 5-6.

En **ALBORADA**: revista Centro Galego de Barcelona. Sign.: RG-475

Celso Emilio, na lembranza de Manuel María / Xosé Manuel del Caño. 1989 (xuñ./xull.) ; p. 26-27.

En **ANUARIO BRIGANTINO**. Sign.: SL-R-13

Manuel María e Betanzos / Xesús Torres Regueiro. N. 29 (2006) ; p. 509-515.

En **ARTESONADO**. Sign.: RG-522

Manuel María : in memoriam. N. 31 (2004) ; p. 38.

Manuel María / Paco Martín. N. 32 (2006) ; p. 9.

En **A TRABE DE OURO**. Sign.: FR-R-243

Manuel María / Darío Xohán Cabana. N. 59 (2004) ; p. 423-427.

En **BOLETÍN DA REAL ACADEMIA GALEGA**. Sign.: RG-617

Manuel María Fernández Teixeiro / Darío Xohán Cabana. N. 366 (2005) ; p. 423.

En **CASAHAMLET** . Sign.: RG-434

Edipo, aquel inxenuo poeta : unha achega ao teatro de Manuel María / Miguel Anxo Mato Fondo. N. 4 (maio 2002) ; p. 102-105.

Manuel María : bibliografía teatral / Camilo Gómez Torres. N. 7 (2005) ; p. 84-91.

En **ENCRUCILLADA**. Revista galega de pensamento cristián. Sign.: SL-R-21

Manuel María: a brétema luminosa / Marica Campo. N. 139 (set.-out. 2004).

En **FESTA DA PALABRA SILENCIADA**. Sign.: RG-480

Manuel María / Euloxio R. Ruibal. N. 19 (2004) ; p. 73.

En **GALICIA EMIGRANTE**. Edic. facsimilar. Sign.: RG-123

Devalare e cantare / Ánxel Fole. Año 1, n.1 (xun.1954) ; p.22-24.

En **GALICIA EN MADRID**. Sign.: RG-440

Manuel María (Fernández Teixeiro) : Poeta de la Terra Cha / Isabel María Corbelle Barja. Entrevista. Año 6, n. 22 (xul.-sept. 1987) ; p. 9-13.

En **GALICIEN MAGAZIN**. Sign.: RG-542

Manuel María premio da Asociación de Escritores en Lingua Galega / Carlos L. Bernárdez. N. 13 (dec. 2002) ; p. 46.

En **GRIAL**. Sign.:SL-R-3

Manuel María, 1929-2004 : a música da Terra Chá / Miguel Anxo Fernán-Vello. N. 163 (2004) ;p. 13.

En **INTEREA VISUAL**. Sign.: RG-605

Manuel María : combate contra o silencio / Pilar García Negro. N. 03 (decembro 2004) ; p. 43.

En **MADRYGAL**. Sign.: RG-578

Enunciación e estilo na obra de Manuel María / Xosé Ramón Freixeiro Mato. Vol. 10 (2007) ; p. 67-76.

En **TEMPOS NOVOS**. Sign.: RG-324

Memoria con Manuel María : do discípulo ao mestre / Darío Xohán Cabana. N. 89 (oct. 2004) ; p. 70-72.

En **TERRA E TEMPO**. Sign.: RG-565

Manuel María : o grande poeta nacional / Francisco Rodríguez. N. 131 (set./out. 2004) ; p. 13-14.

Manuel María : o poeta necesario / Xoán Carlos Garrido Couceiro. N. 131 ; p. 16-17.

ARQUIVOS DA FUNDACIÓN PENZOL E ARQUIVO FERNÁNDEZ DEL RIEGO MANUEL MARÍA materiais de arquivo

FONDO FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO

CORRESPONDENCIA DIRIXIDA A FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO.

Sign.: FR-CA 017/014

Consta de 31 cartas, a maioría delas manuscritas e datadas entre 1950 e 1969, o período que vai entre a creación de Galaxia (1950) e a da Librería Xistral (1970). A maior frecuencia da correspondencia dáse nos anos 1950 e 1951, cun total de 20 cartas neses dous anos.

O tema máis presente nas cartas é a procura de canles de edición por parte de Manuel María, poeta mozo e prolífico, que publicara os seus primeiros versos no primeiro número da Revista Xistral (1949).

En 1950 mándalle a del Riego *Cantigas novas*,

Morrendo a cada intre. A publicación de *Morrendo a cada intre* é un tema recorrente na correspondencia con del Riego, chegando a manifestar a alternativa de queimalo ante a demora da súa publicación (14/02/1950). Finalmente fai unha autoedición deste texto en 1952.

Quéixase da falta de canles de edición ao non seguir editándose Xistral. Non faltan nestas cartas comentarios sobre a súa visión da poesía dos escritores da súa xeración.

En 1951 remésalle ao mesmo del Riego *Advento e Salterio novo*.

En anos posteriores séguelle mandando orixinais a del Riego, procurando que llos publiquen en Galaxia e en Grial: *Barriga verde*, *Soños na gaiola*, *O xornaleiro*. Ningún destes títulos chega a editarse en Galaxia, mais si o poemario *Mar Maior*, en 1963.

OUTROS DOCUMENTOS

(Sign.: FR-CA-123/8)

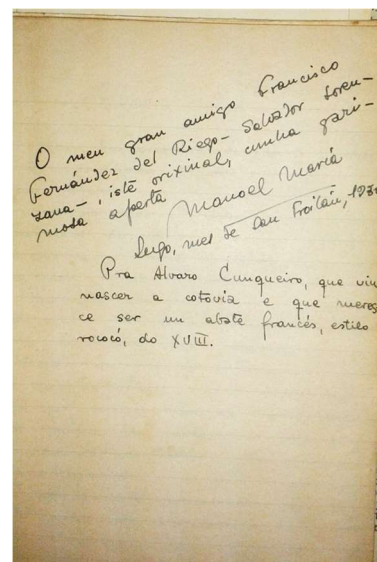
Ademais da correspondencia, no fondo do arquivo FFR consérvanse documentación diversa de Manuel María, da que salientamos:

-4 poemas manuscritos (1950).

-Orixinal manuscrito do libro *Elexias á miña vida pequeniña* (1950). Son 13 elexías nun caderno de 38 páxinas.

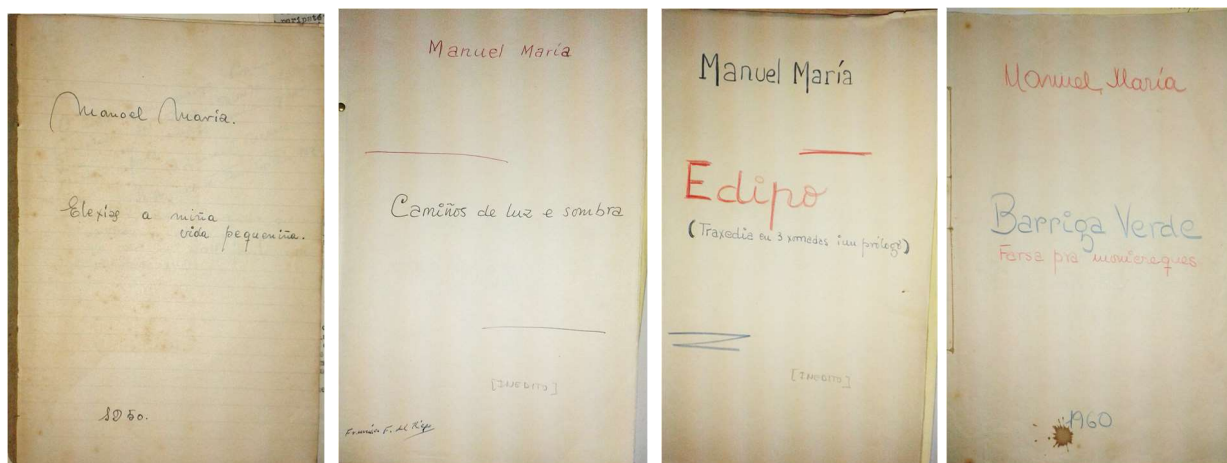
-Mecanoscrito de *Salterio novo* (1951). 26 poemas.

-Mecanoscrito de *Barriga verde*.

Manuscrito coa dedicatoria do libro *Morrer a cada intre* a F. F. Del Riego e a A. Cunqueiro.

- Orixinal do poemario *Camiños de luz e sombra*.
- Orixinal de *Edipo* (traxedia en tres xornadas i un prólogo).
- 28 retallos de prensa sobre Manuel María (1955-2004).

FONDO RAMÓN PIÑEIRO

CORRESPONDENCIA DE MANUEL MARÍA DIRIXIDA A RAMÓN PIÑEIRO. Sign.: CA-356/5.

Son un total de 41 cartas datadas entre 1950 e 1966.

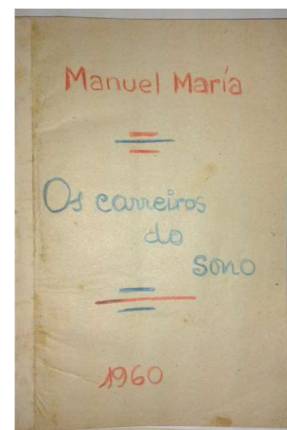
Na temática das cartas predominan as cuestións editoriais e os comentarios literarios. Manuel María manda orixinais para a súa publicación e chega a manifestarlle a Piñeiro, director de Galaxia, que non entende a falta de interese de Galaxia na súa obra, mentres que el se sente identificado co seu proxecto.

OUTROS DOCUMENTOS

Sign.: CA-323/1

Consérvanse tamén diversos documentos manuscritos e mecanoscritos mandados por Manuel María a Piñeiro, por exemplo:

- Manuscritos dos poemas *A cantiga derraderia* (1949), *Escaparate do pobo* (1950), *Panxoliña do Nadal* (1951), *Poema a Compostela* (1952), *Noite* (1957).
- Mecanoscritos: *Auto do labrego* (sen data), *Os carreiros do sono* (1960), *Salmo a noso Señor Santiago, composto polo tempo da Cuaresma* (sen data), *Poema á muller galega* (sen data).

FONDO OTERO PEDRAYO

CORRESPONDENCIA DE MANUEL MARÍA DIRIXIDA A OTERO PEDRAYO

Sign.: CA-614/31

Consta de 14 pezas, a maioría manuscritas, datadas entre 1954 e 1974.

Nestas cartas predominan os asuntos persoais, mais tamén están presentes os literarios. Manuel María expresa o aprezo e o respecto que sente cara don Ramón e el e mais Saleta felicítano puntualmente polo seu aniversario e pola onomástica.

Lugo, 3 de Marsal de 1958
De Manuel María
D. Ramón Otero Pedrayo

Meu querido e lembrado amigo: Só
duas letras pra lle decir que, nunca data
fau memorable pra vostede como é o día 5, es-
tou presente espiritualmente como estarei to-
dos os días galegos.

Con saúdes miú amigos, remeselle
unha forte aperta seu bo amigo,
Manuel María

FONDO ANTONIO PÉREZ PRADO

Sign.: CA-0460/010

-Copia mecanoscrita de *O Xornaleiro*, na que o autor aparece baixo o pseudónimo *Daniel Bazar Buxán*.

